Εξομολόγηση - εξομολόγος - εξομολογούμενος (Μοναχός Μωυσής Αγιορείτης)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 30 Μαρτίου, 2009

Η εξομολόγηση είναι θεοπαράδοτη εντολή και αποτελεί ένα των μυστηρίων της Εκκλησίας μας. Η εξομολόγηση δεν είναι μία τυπική, από συνήθεια «για το καλό» και λόγω των επικείμενων εορτών, βεβιασμένη και πρόχειρη πράξη από ένα και μόνο καθήκον ή υποχρέωση και προς ψυχολογική εκτόνωση. Η εξομολόγηση θα πρέπει νάναι συνδυασμένη πάντοτε με τη μετάνοια. Μας έλεγε Αγιορείτης Γέροντας: Πολλοί εξομολογούνται, λίγοι μετανοούν! (Αιμιλιανός Σιμωνοπετρίτης).

Η μετάνοια είναι μία ελεύθερη, καλλιεργημένη, εσωτερική διεργασία επιμελημένη, συντριβής και λύπης, για την απομάκρυνση από τον Θεό διά της αμαρτίας. Η μετάνοια η αληθινή δεν συνδυάζεται με την αφόρητη θλίψη, την υπερβολική στενοχώρια και τις αδυσώπητες ενοχές. Τότε δεν είναι μάλλον ειλικρινής μετάνοια, αλλά κρυφός εγωισμός, στραπατσάρισμα του «εγώ», θυμός με τον εαυτό μας, που εκδικείται γιατί εκτίθεται και ντροπιάζεται και δεν ανέχεται κάτι τέτοιο. Μετάνοια σημαίνει αλλαγή νου, νοοτροπίας, μεταβολισμός, εγκεντρισμός χρηστοήθειας, μίσος της αμαρτίας. Μετάνοια ακόμη σημαίνει αγάπη της αρετής, καλοκαγαθία, επιθυμία, προθυμία και διάθεση σφοδρή επανασυνδέσεως με τον Χριστό διά της Χάριτος του πανσθενουργού Αγίου Πνεύματος. Η μετάνοια ξεκινά από τα βάθη της καρδιάς, ολοκληρώνεται όμως απαραίτητα στο μυστήριο της θείας και ιεράς εξομολογήσεως.
Ο εξομολογούμενος εξομολογείται ειλικρινά και ταπεινά ενώπιον του εξομολόγου, ως εν προσώπω του Χριστού. Κανένας επιστήμονας, ψυχολόγος, ψυχαναλυτής, ψυχίατρος, κοινωνιολόγος, φιλόσοφος, θεολόγος δεν μπορεί ν' αντικαταστήσει τον εξομολόγο. Καμία εικόνα, έστω και η πιο θαυματουργή, δεν μπορεί να δώσει αυτό που δίνει το πετραχήλι του εξομολόγου, την άφεση των αμαρτιών. Ο εξομολόγος αναλαμβάνει τον εξομολογούμενο, τον υιοθετεί και τον αναγεννά πνευματικά, γι' αυτό και ονομάζεται πνευματικός πατέρας. Η πνευματική πατρότητα κανονικά είναι ισόβια, ιερή και δυνατή, δυνατότερη και συγγενικού δεσμού. Ο πνευματικός τοκετός είναι οδυνηρός. Ο εξομολόγος με φόβο Θεού «ως λόγον αποδώσων», γνώση, ταπείνωση και αγάπη παρακολουθεί τον αγώνα του εξομολογούμενου και τον χειραγωγεί διακριτικά στην ανοδική πορεία της εν Χριστώ ζωής.
Ο εξομολόγος ιερεύς έχει ειδική ευλογία από τον επίσκοπο για το εξομολογητικό του έργο. Κανονικά όμως το χάρισμα του «δεσμείν και λύειν» αμαρτίες το λαμβάνει με τη χειροτονία του εις πρεσβύτερο. Καθίσταται διάδοχος των αγίων αποστόλων. Έτσι

σημασία κύρια και μεγάλη έχει η εγκυρότητα και η κανονικότητα της αποστολικής διαδοχής διά των επισκόπων. Το μυστήριο της εξομολογήσεως όπως και όλα τ' άγια μυστήρια της Εκκλησίας μας τελεσιουργούνται και χαριτώνουν τους πιστούς όχι κατά την αξία, ικανότητα, επιστημοσύνη, λογιοσύνη, ευφράδεια, δραστηριότητα και τέχνη του ιερέως, ακόμη και την αρετή και αγιότητά του, αλλά τη διά της κανονικότητος της ιερωσύνης και του Τελεταρχικού Παναγίου Πνεύματος. Οι τυχόν αμαρτίες του ιερέως δεν εμποδίζουν τη θεία Χάρη των μυστηρίων. Αλλοίμονο αν αμφιβάλλουμε αν κατά την αναξιότητα του ιερέως το ψωμί και το κρασί έγινε σώμα και αίμα Χριστού κατά τη θεία Λειτουργία. Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει ότι ο ιερεύς δεν θα πρέπει μόνιμα ν' αγωνίζεται για την καθαρότητά του. Έτσι δεν υπάρχουν καλοί και κακοί εξομολόγοι. Όλοι οι εξομολόγοι την ίδια άφεση δίνουν. Έχουμε όμως το δικαίωμα επιλογής του εξομολόγου. Μπορούμε να προστρέξουμε σε αυτόν που αληθινά μας αναπαύει. Δεν είναι σοβαρή όμως η συνεχής αλλαγή εξομολόγου. Δεν φανερώνει κάτι τέτοιο πνευματική ωριμότητα. Ούτε όμως και οι εξομολόγοι θα πρέπει να στενοχωρούνται παράφορα και να δημιουργούν μάλιστα και προβλήματα όταν αναχωρήσει κάποιο πνευματικό τους τέκνο. Ίσως τούτο σημαίνει πως ήταν νοσηρά συνδεδεμένοι μαζί του, συναισθηματικά, προσωποπαγώς, δεμένοι με το πρόσωπό του και όχι με τον Χριστό και την Εκκλησία, και θεωρούν την αναχώρηση προσβολή, μείωση, ότι δεν υπάρχει καλύτερος ή μία αίσθηση ότι οι άλλοι μας ανήκουν αποκλειστικά και μπορούμε να τους εξουσιάζουμε και να τους φερόμαστε μάλιστα εξαναγκαστικά ως καταπιεσμένους και ανελεύθερους υποτακτικούς. Είπαμε βέβαια πως ο εξομολόγος είναι πνευματικός πατέρας και ο πνευματικός τοκετός ενέχει οδύνη. Έτσι είναι φυσικό να λυπάται για την αναχώρηση του υιού του. Προτιμότερο όμως είναι να εύχεται για την πνευματική του πρόοδο και τη σύνδεσή του με την Εκκλησία, έστω και παρά την αποσύνδεσή του από τον ίδιο. Να εύχεται και όχι να απεύχεται.

Το έργο του εξομολόγου δεν είναι μόνο η απλή ακρόαση των αμαρτιών του εξομολογούμενου και η ανάγνωση στο τέλος της συγχωρητικής ευχής. Ούτε πάλι περιορίζεται μόνο στην ώρα της εξομολογήσεως. Ο εξομολόγος σαν καλός πατέρας φροντίζει συνεχώς το τέκνο του, το ακούει και το παρακολουθεί προσεκτικά, το νουθετεί κατάλληλα, το κατευθύνει ευαγγελικά, τονίζει τα τάλαντά του, δεν του θέτει υπερβολικά βάρη, το κανονίζει μέτρια όταν πρέπει, το οικονομεί όταν απογοητεύεται, βαρύνεται, δυσανασχετεί, αποκάμνει, το θεραπεύει ανάλογα, δεν το αποθαρρύνει ποτέ, συνεχίζοντας τον αγώνα παθοκτονίας και αρετοσυγκομιδής, μορφώνοντας στην ψυχή του την αθάνατη Χριστό.

Η αναπτυσσόμενη αυτή πατρική και υιική σχέση εξομολόγου και εξομολογούμενου δημιουργεί μία άνεση, εμπιστοσύνη, σεβασμό, ιερότητα και ανάταση. Ο εξομολογούμενος ανοίγει την καρδιά του στον εξομολόγο και του εκθέτει τα πιο κρύφια, τα πιο δόλια, τα πιο ακάθαρτα, όλα τα μυστικά του, πράξεις απόκρυφες και επιθυμίες βλαβερές, ακόμη και αυτά που δεν θέλει να ομολογήσει στον ίδιο του τον εαυτό και δεν λέει στον πιο στενό συγγενή του και τον καλύτερο φίλο του. Έτσι ο εξομολόγος θα πρέπει απόλυτα να σεβασθεί αυτή την απεριόριστη εμπιστοσύνη του

εξομολογούμενου. Η εμπιστοσύνη αυτή επαυξάνεται οπωσδήποτε και από το γεγονός ότι ο εξομολόγος είναι αυστηρά δεσμευμένος, μέχρι θανάτου μάλιστα, από τους θείους και Ιερούς Κανόνες της Εκκλησίας με το απόρρητο της εξομολογήσεως.
Στην ορθόδοξη εξομολογητική δεν υπάρχουν βέβαια γενικές συνταγές, γιατί η πνευματική καθοδήγηση της κάθε μοναδικής ψυχής γίνεται εξατομικευμένα. Ο κάθε άνθρωπος είναι ανεπανάληπτος, με ιδιαίτερη ψυχοσύνθεση, άλλο χαρακτήρα, διάφορες δυνάμεις και δυνατότητες, όρια, εφέσεις, αντοχές, γνώσεις, ανάγκες και διαθέσεις. Ο εξομολόγος με τη Χάρη του Θεού και τη θεία φώτιση θα πρέπει να διακρίνει όλ' αυτά, ώστε ν' αποφασίσει τί καλύτερα θα πρέπει να χρησιμοποιήσει για να βοηθήσει τον εξομολογούμενο. Άλλοτε χρειάζεται η επιείκεια και άλλοτε η αυστηρότητα. Δεν είναι για όλους πάντοτε τα ίδια. Ούτε ο εξομολόγος θα πρέπει νάναι πάντα αυστηρός, έτσι μόνο για να λέγεται αυστηρός και να εκτιμάται. Ούτε υπερβολικά επιεικής, για να προτιμάται και να λέγεται πνευματικός πατέρας πολλών. Χρειάζεται φόβος Θεού, διάκριση, τιμιότητα, ειλικρίνεια, ταπείνωση, μελέτη, γνώση και προσευχή.
Η «οικονομία» δεν απαιτείται από τον εξομολογούμενο. Ούτε είναι ορθό να γίνει κανόνας από τον εξομολόγο. Η «οικονομία» θα πρέπει να παραμείνει εξαίρεση. Η «οικονομία» επίσης θα πρέπει να είναι πάντα προς καιρόν (Αρχιμ. Γεώργιος Γρηγοριάτης). Όταν εκλείψουν οι λόγοι που την επιβάλλουν ασφαλώς δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται. Για την ίδια αμαρτία μπορούμε να έχουμε πολλούς διαφορετικούς τρόπους προς αντιμετώπισή της.
Ο κανόνας δεν είναι πάντοτε απαραίτητος. Ο κανόνας δεν είναι τιμωρία. Είναι παιδαγωγία. Ο κανόνας δεν τίθεται προς ικανοποίηση του προσβληθέντος Θεού και εξιλέωση του αμαρτωλού ενώπιον της Θείας δικαιοσύνης. Αυτή είναι μια καθαρά αιρετική διδασκαλία. Ο κανόνας συνήθως τίθεται στην ανώριμη μετάνοια, προς συναίσθηση και συνειδητοποίηση του μεγέθους της αμαρτίας. Η αμαρτία κατά την ορθόδοξη διδασκαλία δεν είναι τόσο παράβαση του νόμου, όσο έλλειψη αγάπης στο Θεό. Αγάπα και κάνε ό,τι θέλεις, έλεγε ο ιερός Αυγουστίνος.
Ο κανόνας τίθεται προς ολοκλήρωση της μετάνοιας του εξομολογούμενου, γι' αυτό, καθώς ορθά λέγει ο π. Αθανάσιος Μετεωρίτης, όπως ο εξομολόγος δεν επιτρέπεται να κοινοποιεί τις αμαρτίες του εξομολογούμενου, έτσι κι ο εξομολογούμενος δεν επιτρέπεται να κοινοποιεί στους άλλους τον κανόνα που του έθεσε ιδιαίτερα ο εξομολόγος, που είναι συνισταμένη πολλών παραμέτρων.
Ο εξομολόγος λειτουργεί ως χορηγός της χάριτος του Αγίου Πνεύματος. Κατά την ώρα του μυστηρίου δεν λειτουργεί ως ψυχολόγος και επιστήμονας. Λειτουργεί ως ιερεύς, ως έμπειρος ιατρός, ως φιλόστοργος πατέρας. Ακούγοντας τ' αμαρτήματα του εξομολογούμενου προσεύχεται να τον φωτίσει ο Θεός· να δώσει το καλύτερο φάρμακο προς θεραπεία, να σφυγμομετρήσει τον βαθμό και την ποιότητα της μετανοίας του. Ο εξομολόγος δεν στέκεται απέναντι στον εξομολογούμενο με περιέργεια, καχυποψία, ζήλεια, υπερβολική αυστηρότητα, εξουσιαστικότητα και αλαζονεία, αλλά ούτε και αδιάφορα, επιπόλαια, απρόσεκτα και κουρασμένα. Η ταπείνωση, η αγάπη και η προσοχή του εξομολόγου θα βοηθήσει πολύ τον

εξομολογούμενο. Ούτε ο εξομολόγος θα πρέπει να κάνει πολλές, περιττές και αδιάκριτες ερωτήσεις. Ιδιαίτερα θα πρέπει να διακόπτει τις λεπτομερείς περιγραφές διαφόρων αμαρτημάτων και ιδιαίτερα σαρκικών, ακόμη και τις αναφορές ονομάτων, ώστε ν' ασφαλίζεται περισσότερο. Ο εξομολογούμενος πάλι δεν θα πρέπει να φοβάται, να δειλιάζει και να ντρέπεται, αλλά να σέβεται, να εμπιστεύεται, να τιμά και να ευλαβείται τον εξομολόγο. Αυτό το κλίμα πάντως της ιερότητος, αλληλοσεβασμού και εμπιστοσύνης κυρίως θα το καλλιεργήσει, εμπνεύσει και δημιουργήσει ο εξομολόγος.
Η αγία μητέρα μας Ορθόδοξη Εκκλησία είναι το σώμα του Αναστημένου Χριστού, είναι ένα απέραντο θεραπευτήριο, αποθεραπείας των ασθενών αμαρτωλών πιστών, από τα τραύματα, τις πληγές και τις ασθένειες της αμαρτίας, των παθογόνων δαιμόνων και των ιοβόλων δαιμονικών παγίδων και επηρειών των δαιμονοκίνητων παθών.
Η Εκκλησία μας δεν είναι παράρτημα του υπουργείου κοινωνικής προνοίας, ούτε συναγωνίζεται να ξεπεράσει τους διάφορους συλλόγους κοινωνικής ευποιΐας, δίχως διόλου ν' αρνείται το σπουδαίο και αγαθό αυτό έργο και να μη το επιτελεί πλούσια, επαινετά και θαυμάσια, αλλά κυρίως είναι η χορηγός νοήματος της ζωής, λυτρώσεως και σωτηρίας των πιστών «υπέρ ων Χριστός απέθανεν» διά της συμμετοχής τους στα μυστήρια της Εκκλησίας. Το πετραχήλι του Ιερέως είναι πλάνη, όπως έλεγε ο Γέροντας Παΐσιος ο Αγιορείτης, που λειαίνει και ισιάζει τους ανθρώπους, είναι θεραπευτικό νυστέρι παθοκτονίας και όχι μιστρί εργασιομανίας ή σύμβολο εξουσίας. Είναι υπηρετική ποδιά διακονίας των ανθρώπων προς θεραπεία και σωτηρία.
Ο Θεός χρησιμοποιεί τον ιερέα για τη συγχώρηση του πλάσματός του. Το λέγει χαρακτηριστικά η ευχή: «Ο Θεός συγχωρήσαι σοι δι' εμού του αμαρτωλού πάντα, και εν τω νυν αιώνι και εν τω μέλλοντι· και ακατάκριτόν σε παραστήσαι εν τω φοβερώ αυτού Βήματι· περί δε των εξαγορευθέντων εγκλημάτων μηδεμίαν φροντίδα έχων, πορεύου εις ειρήνην». Ανεξομολόγητες αμαρτίες θα βαραίνουν τον άνθρωπο και στον μέλλοντα αιώνα. Εξομολογημένες αμαρτίες δεν εξομολογούνται. Είναι σαν να μη πιστεύει κανείς στην χάρη του μυστηρίου. Ο Θεός τα γνωρίζει, αλλά θα πρέπει προς άφεση, ταπείνωση και ίαση να εξαγορευθούν. Η ενίοτε επιτίμηση αμαρτιών δεν αναιρεί την αγάπη της Εκκλησίας, αλλά αποτελεί παιδαγωγική επίσκεψη προς καλύτερη συναίσθηση των πταισμάτων.
Κατά τον όσιο Νικόδημο τον Αγιορείτη «η εξομολόγησις είναι μία θελληματική διά στόματος φανέρωσις των πονηρών έργων και λόγων και λογισμών, κατανυκτική, κατηγορητική, ευθεία, χωρίς εντροπήν, αποφασιστική, προς νόμιμον πνευματικόν γινομένη». Ο θεοφόρος όσιος ευσύνοπτα, μεστά και σημαντικά αναφέρει πως η εξομολόγηση πρέπει να γίνεται θελληματικά, ελεύθερα, αβίαστα, ανεξανάγκαστα, δίχως ο εξομολόγος ν' άγχεται να εκμαιεύσει την ομολογία του εξομολογούμενου. Με κατάνυξη, συναίσθηση δηλαδή της λύπης που προκάλεσε ειλικρινά με την αμαρτία στον Θεό. Όχι συναισθηματικά, υποκριτικά, λιπόψυχα δάκρυα. Κατάνυξη γνήσια που σημαίνει συντριβή, μεταμέλεια, μίσος της αμαρτίας, αγάπη της αρετής, επίγνωση ευγνωμοσύνης στον Δωρεοδότη Θεό. Κατηγορητική σημαίνει υπεύθυνη εξομολόγηση,

δίχως δικαιολογίες, υπεκφυγές, στρεψοδικίες, ανευθυνότητες και μεταθέσεις, με ειλικρινή αυτομεμψία και γνήσια αυτοεξουθένωση, που φέρει τη χαρμολύπη και το χαροποιό πένθος της Εκκλησίας. Ευθεία σημαίνει εξομολόγηση με κάθε ειλικρίνεια, ευθύτητα και ακρίβεια, ανδρεία και θάρρος, αυστηρότητα και γενναιότητα. Συμβαίνει ακόμη και την ώρα αυτή ο άνθρωπος να μη παραδέχεται την ήττα του, την πτώση και την αδυναμία του και με ωραιολογίες και μακρυλογίες να μεταθέτει τα ποσοστά ευθύνης του, με περιστροφές και μισόλογα, κατηγορώντας και τους άλλους, προκειμένου να φυλάξει ακόμη και τώρα ατσαλάκωτο το εγώ του. Χωρίς εντροπή εξομολόγηση σημαίνει παρουσίαση του πραγματικού οικτρού εαυτού μας. Η ντροπή είναι καλή προ της αμαρτίας και όχι μετά και μπροστά στον εξομολόγο. Η προ του εξομολόγου ντροπή λέγουν θα μας ελευθερώσει από τη ντροπή στην έσχατη κρίση, αφού ό,τι συγχωρήσει ο εξομολόγος δεν θα ξανακριθεί. Αποφασιστική εξομολόγηση σημαίνει να είναι καθαρή, συγκεκριμένη, ειλικρινής και με την απόφαση να μη επαναλάβει τα εξομολογηθέντα αμαρτήματα ο πιστός. Ακόμη η εξομολόγηση θα πρέπει να είναι συνεχής, ώστε τα φιλεπίστροφα, κατά τον όσιο Ιωάννη της Κλίμακος, πάθη να μη ισχυροποιούνται, αλλά αντίθετα σύντομα να θεραπεύονται. Έτσι δεν λησμονούνται οι αμαρτίες, υπάρχει τακτικός έλεγχος, αυτοπαρατήρηση, αυτοέλεγχος, αυτογνωσία και αυτομεμψία, δεν εγκαταλείπει η Θεία Χάρη και οι δαιμονικές παγίδες συντρίβονται ευκολότερα και η μνήμη του θανάτου δεν είναι φοβερή και τρομακτική.

Συμβαίνει συχνά-πυκνά και τ' ομολογούμε με πολύ πόνο και περισσή αγάπη το κήρυγμα να μην είναι τόσο ορθόδοξο. Δηλαδή να εξαντλείται σ' ένα ακόμη σχολιασμό της φθηνής επικαιρότητος και να μετατρέπεται κατά κάποιο τρόπο ο ιερός άμβωνας σε τηλεοπτικό «παράθυρο», όπου λέμε και εμείς τη γνώμη μας για τα τρέχοντα και συμβαίνοντα. Όμως τ' ορθόδοξο κήρυγμα κυρίως είναι εκκλησιολογικό, χριστολογικό, σωτηριολογικό, αγιολογικό και ψυχωφελές. Το κήρυγμα της μετανοίας από των Προφητών, του Τιμίου Προδρόμου, του Σωτήρος Χριστού και πάντων των αγίων παραμένει λίαν επίκαιρο και αναγκαίο. Βασική προϋπόθεση της μετοχής στ' άγια μυστήρια και της ανοδικής πνευματικής πορείας είναι η καθαρότητα της καρδιάς. Καθαρότητα από την ποικίλη αμαρτία, το πνεύμα της απληστίας και της ευδαιμονίας της σύγχρονης υπερκαταναλωτικής κοινωνίας, το πνεύμα της αντίθεης υπερηφάνειας ενός κόσμου ναρκισσευόμενου, ατομικιστικού, αταπείνωτου, αφιλάνθρωπου, υπερφίαλου και παράδοξου, το δαιμονικό πνεύμα των πονηρών λογισμών, των φαντασιών και φαντασιώσεων, των καχυποψιών και ζηλοφθονιών, των ακάθαρτων και σκοτεινών.

Κατάντησε δυσεύρετο κόσμημα η καθαρότητα της καρδιάς, στις αδελφικές σχέσεις, τις συζυγίες, τις συναδελφικές υποχρεώσεις, τις φιλίες, τις συζητήσεις, τις σκέψεις, τις επιθυμίες, τις ιερατικές κλήσεις. Τα λεγόμενα μέσα μαζικής ενημερώσεως ξέπεσαν σε ρυπογόνες εστίες. Λησμονήθηκε η νηπτική εγρήγορση, η ασκητική νηφαλιότητα, η παραδοσιακή ολιγάρκεια, απλότητα και λεβεντιά. Έτσι μολύνεται το λογιστικό της ψυχής, διεγείρεται στην απληστία το επιθυμητικό και αμβλύνεται σοβαρά το βουλητικό, ώστε αδύναμος ο άνθρωπος να παρασύρεται στο κακό δίχως

φραγμό και όρια.
Επικρατεί η αυτοδικαίωση, η δικαιολόγηση των παθών, η ωραιοποίηση της αμαρτίας, η κατοχύρωσή της διά νέων ψυχολογικών ερεισμάτων. Θεωρείται μείωση, αδυναμία και λάθος η παραδοχή του λάθους, η ανάληψη της ευθύνης και η ταπεινή αποδοχή του σφάλματος. Η συνεχής δικαιολόγηση του εαυτού μας και η επιμελημένη μετάθεση ευθυνών δημιουργούν ένα άνθρωπο συγχυσμένο, διχασμένο, ταραγμένο, ταλαιπωρημένο, δυστυχισμένο και εγωπαθή, εμπαιζόμενο από τον δαίμονα, αιχμαλωτιζόμενο από αυτόν στ' άφωτα δίχτυα του.
Κυριαρχεί ένας ανόητος ορθολογισμός, ο οποίος επιλέγει ευαγγελικές αρετές και συνοδικούς κανόνες, κατά την αρέσκεια, προτίμηση και ευκολία, σε σοβαρά θέματα νηστειών, εγκράτειας, τεκνογονίας, ήθους, σεμνότητος, αιδούς, τιμιότητος και ακριβείας.
Κατόπιν όλων τούτων, τα οποία δεν νομίζω ότι υπερβάλλουμε, θεωρούμε ότι οι εξομολόγοι δεν έχουν εύκολο έργο. Δεν αρκεί πλέον η χειραγωγία στη μετάνοια και η καλλιέργεια της ταπεινώσεως, αλλά χρειάζεται το ποίμνιο κατήχηση, επαναευαγγελισμό, κατάρτιση, μεταβολισμό πνευματικό προς απόκτηση ισχυρών αντισωμάτων. Απαραίτητη η αντίσταση, αντίδραση και αντιμετώπιση του σφοδρού ρεύματος της αποϊεροποιήσεως, της εκκοσμικεύσεως, του αποηρωισμού, του ευδαιμονισμού, του πλουτισμού και κορεσμού. Ιδιαιτέρως προσοχής, διδαχής και αγάπης έχουν ανάγκη οι νέοι, που η αγωγή δεν τους βοηθά να συνειδητοποιήσουν το νόημα και το σκοπό της ζωής, το κενό, το άκοσμο, το άνομο, το άφωτο της αμαρτίας.
Σοβαρό πρόβλημα αποτελεί ακόμη και για τους χριστιανούς μας η αγχώδης συχνά αναζήτηση μιας άκοπης, άμοχθης και άλυπης ζωής. Αναζητούμε Κυρηναίους. Δεν αποδεχόμεθα την άρση του προσωπικού μας σταυρού. Δεν γνωρίζουμε το βάθος και το εύρος του σταυρού. Προσκυνούμε τον σταυρό στην εκκλησία, κάνουμε τον σταυρό μας, αλλά δεν ασπαζόμαστε τον προσωπικό μας σταυρό. Τελικά θέλουμε ένα ασταύρωτο Χριστιανισμό. Δεν υπάρχει όμως Πάσχα δίχως Μεγάλη Παρασκευή.
Τιμάμε τους μάρτυρες και τους οσίους, αλλά δεν θέλουμε εμείς καμιά κακοπάθεια, καμιά καθυστέρηση, καμιά δυσκολία. Δυσκολευόμαστε στη νηστεία, δυσανασχετούμε στην ασθένεια, δεν ανεχόμαστε πικρό λόγο, ακόμη και όταν φταίμε, οπότε πώς να υπομένουμε αδικία, συκοφαντία, κατατρεγμό και εξορία, όπως οι άγιοί μας; Είναι γεγονός αδιαμφισβήτητο πως το σύγχρονο κοσμικό πνεύμα της ευκολίας, της ανέσεως και του υπερκαταναλωτισμού έχει επηρεάσει ισχυρά το μέτρο της πνευματικής ζωής. Θέλουμε γενικά ένα αντιασκητικό Χριστιανισμό. Η Ορθοδοξία όμως βάση έχει το ασκητικό Ευαγγέλιο.
Ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα της εποχής μας είναι η νοσηρή και υπερβολική εμπιστοσύνη του ανθρώπου στη λογική, τη διάνοια, τη γνώση και την κρίση του. Πρόκειται για τον παχυλό και κουραστικό εν τέλει ορθολογισμό. Η νηπτική ορθόδοξη θεολογία μας διδάσκει το νου να τον έχουμε εργαλείο και να τον κατεβάσουμε στην καρδιά. Η Εκκλησία μας δεν καλλιεργεί και παράγει διανοούμενους. Για μας ο ορθολογισμός δεν είναι φιλοσοφική νοοτροπία, αλλά μία καθαρά αμαρτητική βιοθεωρία, μία μορφή αθεΐας, αφού αντιβαίνει στην εντολή της πίστεως, της ελπίδος,

της αγάπης και της εμπιστοσύνης στον Θεό. Ο ορθολογιστής κρίνει τα πάντα με την κρισάρα του μυαλού, μόνο με τον πεπερασμένο νου του, κέντρο είναι ο εαυτός του και το κυρίαρχο εγώ του και δεν εμπιστεύεται τη θεία Πρόνοια, τη θεία Χάρη και θεία Βοήθεια στη ζωή του.
Θεωρώντας συχνά τον εαυτό του αλάνθαστο ο ορθολογιστής δεν επιτρέπει στον Θεό να επέμβει στη ζωή του και να τον κρίνει. Έτσι δεν θεωρεί ότι έχει ανάγκη εξομολογήσεως. Ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος όμως λέγει πως το να νομίζει κάποιος πως δεν έπεσε σε αμαρτήματα, αυτό είναι η πιο μεγάλη πτώση και πλάνη και το πιο μεγάλο αμάρτημα. Παρασυρμένοι ορισμένοι νεώτεροι θεολόγοι μιλούν γι' αστοχία και όχι για αμαρτία, θέλοντας ν' αμβλύνουν τη φυσική διαμαρτυρία της συνειδήσεως. Η αυτάρκεια ορισμένων εκκλησιαζομένων και νηστευόντων χριστιανών κρύβει ενίοτε ένα λανθάνοντα φαρισαϊσμό, ότι δεν είναι όπως οι λοιποί των ανθρώπων και ως εκ τούτου δεν χρήζουν εξομολογήσεως.
Κατά τους αγίους πατέρες της Εκκλησίας μας το μεγαλύτερο κακό είναι η υπερηφάνεια, η μητέρα όλων των παθών κατά τον όσιο Ιωάννη της Κλίμακος. Πρόκειται για πολύτεκνη μητέρα με πρώτες θυγατέρες την κενοδοξία και την αυτοδικαίωση. Η υπερηφάνεια είναι μία μορφή άρνησης Θεού, είναι εφεύρεση των πονηρών δαιμόνων, αποτέλεσμα πολλών κολακειών και επαίνων, που επιφέρει την εξουδένωση και εξουθένωση των ανθρώπων, τη θεομίσητη κατάκριση, τον θυμό, την οργή, την υποκρισία, την ασπλαχνία, τη μισανθρωπία, τη βλασφημία. Η υπερηφάνεια είναι ένα πάθος φοβερό, δύσκολο, δυνατό και δυσθεράπευτο. Η υπερηφάνεια επίσης είναι πολυδύναμη και πολυπρόσωπη. Εκδηλώνεται ως ματαιοδοξία, μεγαλαυχία, οίηση, αλαζονεία, υπεροψία, φυσίωση, τύφωση, καύχηση, ιταμότητα, έπαρση, μεγαλομανία, φιλοδοξία, φιλαυτία, φιλαρέσκεια, φιλοχρηματία, φιλοσαρκία, φιλαρχία, φιλοκατηγορία και φιλονικία. Ακόμη ως αυταρέσκεια, προσωποληψία, αυθάδεια, αναίδεια, παρρησία, αναλγησία, αντιλογία, ισχυρογνωμοσύνη, ανυπακοή, ειρωνεία, πείσμα, περιφρόνηση, προσβολή, τελειομανία και υπερευαισθησία. Η υπερηφάνεια τελικά οδηγεί στην αμετανοησία.
Όργανο της υπερηφάνειας συχνά γίνεται η γλώσσα. Με την αργολογία, τη φλυαρία, την πολυλογία, το κουτσομπολιό, τη μωρολογία, τη ματαιολογία, την ανειλικρίνεια, την αδιακρισία, τη διγλωσσία, τη διπλωματία, την ευτραπελία, την προσποίηση και τον εμπαιγμό.
Από τα επτά θανάσιμα αμαρτήματα προέρχονται πολλά άλλα πάθη. Αφού αναφέραμε τα της υπερηφάνειας, ερχόμαστε στη φιλαργυρία, που γεννά τη φιλοχρηματία, την πλεονεξία, την απληστία, την τσιγγουνιά, την ανελεημοσύνη, τη σκληροκαρδία, την απάτη, την τοκογλυφία, την αδικία, τη δολιότητα, τη σιμωνία, τη δωροληψία, τον τζόγο. Η πορνεία έχει μύριες εκφάνσεις όπως ο φθόνος με τις ύπουλες και πονηρές κακίες του, η αχόρταγη γαστριμαργία, ο θυμός και η ύποπτη ακηδία και αμέλεια.
Ιδιαιτέρως προσοχής χρήζουν πολλά ανορθόδοξα στοιχεία στην οικογενειακή ζωή και φρονούμε πως θα πρέπει να θεαθούν προσεκτικά από εξομολόγους και εξομολογουμένους. Η αποφυγή της τεκνογονίας, η ειδωλοποίηση των τέκνων, θεωρούμενα προέκταση του εγώ των γονέων, υπερπροστατευόμενα,

παρακολουθούμενα συνεχώς και εξουσιαζόμενα βάναυσα. Ο γάμος είναι στίβος ταπεινώσεως, αλληλοπεριχωρήσεως και αλληλοσεβασμού και όχι παράλληλη όδευση δύο εγωισμών, παρά την ισόβια σύζευξη και συνύπαρξη. Χορεύει ο δαίμονας όταν δεν υπάρχει συγχώρεση στις ανθρώπινες αδυναμίες και τα καθημερινά σφάλματα. Οι γονείς θα βοηθήσουν σημαντικά τα παιδιά τους όχι με την πλούσια ευγένεια έξω από το σπίτι αλλά με το ειρηνικό, νηφάλιο και αγαπητικό παράδειγμα καθημερινά μέσα στο σπίτι τους. Η συμμετοχή των παιδιών μαζί με τους γονείς τους στο μυστήριο της εξομολογήσεως θα τους ενδυναμώσει με τη θεία Χάρη και θα τους στερεώσει στη βιωματική εμπειρία με τον Χριστό. Ζητώντας οι σύζυγοι ειλικρινά συγγνώμην διδάσκουν τα παιδιά τους την ταπείνωση, που καίει τις δαιμονικές πλεκτάνες. Σ' ένα σπιτικό που ανθεί η αγάπη, η ομόνοια, η κατανόηση, η ταπείνωση και ειρήνη υπάρχει πλούσια η ευλογία του Θεού και γίνεται κάστρο απόρθητο στην κακία του κόσμου. Η με τη συγχωρητικότητα αγωγή των παιδιών δημιουργεί μία υγιά οικογενειακή εστία που τα εμπνέει και τα ενισχύει για το μέλλον τους.
Ένα άλλο μεγάλο θέμα, που αποτελεί σοβαρό εμπόδιο για τη μετάνοια και την εξομολόγηση είναι η αυτοδικαίωση, που μαστίζει και πολλούς ανθρώπους της Εκκλησίας. Βάση της έχει, όπως είπαμε, τη δαιμονική υπερηφάνεια. Κλασικό παράδειγμα ο Φαρισαίος της παραβολής του Ευαγγελίου.
Ο αυτοδικαιούμενος άνθρωπος έχει φαινομενικά καλά, για τα οποία υπεραίρεται και θέλει να τιμάται και επαινείται. Χαίρεται να τον κολακεύουν, να εξουθενώνει και ταπεινώνει τους άλλους. Αυτοεκτιμάται υπερβολικά, αυτοδικαιώνεται παράφορα και θεωρεί τον Θεό αναγκαστικά υποχρεωμένο να τον ανταμείψει. Πρόκειται τελικά για ταλαίπωρο άνθρωπο, όπου ταλαιπωρούμενος ταλαιπωρεί και τους άλλους. Διακατέχεται από νευρικότητα, ταραχή, απαιτητικότητα, που τον αυτοφυλακίζει και δεν τον αφήνει ν' ανοίξει τη θύρα του θείου ελέους, διά της μετανοίας.
Γέννημα της υπερηφάνειας είναι και η κατάκριση, που δυστυχώς αποτελεί συνήθεια και πολλών χριστιανών, που ασχολούνται περισσότερο με τους άλλους παρά με τον εαυτό τους. Φαινόμενο της εποχής μας και της κοινωνίας που ωθεί τον κόσμο στη συνεχή ετεροπαρατήρηση και όχι την αυτοπαρατήρηση. Οι μύριες ασχολίες και δραστηριότητες του σύγχρονου ανθρώπου δεν τον θέλουν να μείνει ποτέ μόνο προς μελέτη, περίσκεψη, προσευχή, αυτογνωσία, αυτομεμψία, αυτοέλεγχο και μνήμη θανάτου. Τα λεγόμενα μέσα μαζικής ενημερώσεως ασταμάτητα ασχολούνται σκανδαλοθηρικά, επίμονα και μακρόσυρτα με τα πάθη, τις αμαρτίες, τα παραπτώματα των άλλων. Όλ' αυτά προκαλούν, εντυπωσιάζουν και αν δεν σκανδαλίζουν πάντως φορτώνουν την ψυχή και το νου με τα βρωμερά και άσχημα και μάλιστα καθησυχάζουν, αφού εμείς είμαστε καλύτεροι. Έτσι ο άνθρωπος συνηθίζει στη μετριότητα, χλιαρότητα και εφημερότητα της φθηνής καθημερινότητος, μη συγκρινόμενος με τους αγίους και τους ήρωες.
Έτσι η κατάκριση κυριαρχεί στις μέρες μας, θεωρώντας ο άνθρωπος ότι ενεργεί δίκαιη κάθαρση, σπιλώνοντας άλλους και μολύνοντας τον εαυτό του, δημιουργώντας κακίες, μίση, έχθρες, μνησικακίες, ζηλοφθονίες και ψυχρότητες. Ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής μάλιστα αναφέρει πως εκείνος που περιεργάζεται συνεχώς τις αμαρτίες

των άλλων ή κρίνει τον αδελφό του από υποψία και μόνο, αυτός δεν έκανε ακόμη αρχή μετανοίας, ούτε άρχισε την έρευνα για να γνωρίσει τις αμαρτίες του.
Λέγονται πολλά και διάφορα· ένα τελικά είναι το καίριο, σημαντικό και εξέχον· η σωτηρία μας, για την οποία δεν πολυνοιαζόμαστε παντοτεινά. Η σωτηρία δεν επιτυγχάνεται παρά μόνο με ειλικρινή μετάνοια και καθαρή εξομολόγηση. Η μετάνοια δεν ανοίγει μόνο τον ουράνιο παράδεισο, αλλά και τον επίγειο με την πρόγευση, έστω εν μέρει, της ανεκλάλητης χαράς της ατελεύτητης βασιλείας των ουρανών και της υπέροχης ειρήνης από τώρα. Οι εξομολογημένοι άνθρωποι μπορούν νάναι οι αληθινά γνήσια χαρούμενοι, οι ειρηνικοί και ειρηνοφόροι, οι κήρυκες της μετανοίας, της αναστάσεως, της μεταμορφώσεως, της ελευθερίας, της χάριτος, της ευλογίας του Θεού στις ψυχές τους και τη ζωή τους. Η πλούσια χάρη του Θεού κάνει τον λύκο πρόβατο, λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Καμιά αμαρτία δεν υπερβαίνει την αγάπη του Θεού. Κανείς αμαρτωλός αν θέλει δεν αδυνατεί ν' αγιάσει. Μας το αποδεικνύουν οι πολλοί μετανοημένοι άγιοι του Συναξαριστή.
Ο εξομολόγος εξομολογεί και συγχωρεί τους εξομολογούμενους με τ' άγιο πετραχήλι του. Δεν μπορεί όμως να αυτοεξομολογηθεί και να θέσει ο ίδιος το πετραχήλι του στο κεφάλι του για να συγχωρηθεί. Πρέπει απαραίτητα να σκύψει σε άλλο οπωσδήποτε πετραχήλι. Έτσι λειτουργεί ο πνευματικός νόμος, έτσι τα έθεσε η πανσοφία και η φιλευσπλαγχνία του Θεού.
Δεν μπορεί να εξομολογούμε και να μη εξομολογούμεθα. Να διδάσκουμε και να μη πράττουμε. Να μιλάμε για μετάνοια και να μη μετανοούμε οι ίδιοι. Να μιλάμε για εξομολόγηση και να μη εξομολογούμεθα τακτικά. Ουδείς αυτοκαθαίρεται και ουδείς αυτοσυγχωρείται ποτέ. Οι ασύμβουλοι, οι ανυπάκουοι, οι ανεξομολόγητοι αποτελούν σοβαρό πρόβλημα της Εκκλησίας μας.
Αδελφοί μου αγαπητοί, το πετραχήλι του πνευματικού δύναται να γίνει θαυματουργό νυστέρι αφαιρέσεως κακοήθων όγκων, ν' αναστήσει νεκρούς, ν' ανανεώσει και μεταμορφώσει τον άκοσμο κόσμο, να χαροποιήσει γη και ουρανό. Η Εκκλησία μας εμπιστεύθηκε το μέγα λειτούργημα, το ιερό υπούργημα, στους ιερείς μας και όχι στους αγγέλους, για να τους πλησιάζουμε άνετα και άφοβα ως ομοιοπαθείς και ομόσαρκους.
Όλα τα παραπάνω, ειλικρινά και διόλου ταπεινόσχημα, ειπώθηκαν από ένα συναμαρτωλό, που δεν θέλησε να κάνει τον δάσκαλο, αλλά τον συναγωνιζόμενο συμμαθητή σας. Θέλησε από αγάπη να σας θυμίσει με απλά και άτεχνα λόγια τη ζώσα παράδοση της αγίας μητέρας μας Εκκλησίας επί του πάντοτε επίκαιρου θέματος της θεοΰφαντης και θεομακάριστης μετάνοιας και της θεοπαράδοτης και θεαγάπητης ιεράς Εξομολογήσεως.

(«ΜΕΤΑΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ», ΜΟΝΑΧΟΥ ΜΩΥΣΕΩΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΥΨΕΛΗ», ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ)

(Πηγή: "Ιερά Μονή Παντοκράτορα Μελισσοχωρίου")